

BJÖRKÖ IDENTITET OCH KULTUR

Här kommer en skrivning och summering från sex Björköbor som valt att engagera sig i gruppen för "Identitet och kulturområden" inför Björkö Samhälls - och Samverkansförenings underlag till ansvarig projektledare för kommunens nya fördjupade översiktsplan (FÖP).

Innehållet läggs upp på föreningens hemsida för att ytterligare förankras hos Björköbor. Texten är innan dess även förankrad hos medlemmarna i de övriga grupperna som arbetar med björköbors underlag till Björkö nya FÖP.

Vi är medvetna om att det lyckligtvis inte bara är ön Björkö i Öckerö kommun som har kvar mycket av samma identitet och "anda" som vi värdesätter så mycket. Fler öar i kommunen har formats på liknande sätt. Det som gör att Björkö's situation behöver belysas extra är att ingen av de övriga öarna står inför ett så stort exploateringsstryck som just Björkö. Vi måste därför hitta sätt att bevara öns identitet genom att nya invånare blir del av den i lagom takt.

Gruppens sex personer representera en bra mix på åldrar, kön och erfarenhet som björköbor:

En person inflyttad för 30 år sedan (Christer Holmer)

En person inflyttad för 20 år sedan (Joakim Pettersson)

En person inflyttad för 17 år sedan (Astrid Laurberg)

En person inflyttad för 10 år sedan (Emma Rudäng)

En person uppväxt på ön på 1950-talet och kvarboende (Rolf Samuelsson)

En person uppväxt på ön under 1970 - 1990-talet och återflyttad sedan 12 år (Anna Törnqvist)

1. Vad är det vi vill behålla och vad är "Björköandan"?

Välkomnande vänlighet. Inflyttare har möjlighet att komma in i olika sammanhang på ön. Föreningar, kyrkor och andra "intressegrupper" är öppna för nya människor och även influenser. Öns identitet är också föränderlighet, öppenhet för nya idéer och sätt att leva på. Samtidigt som det finns en trygghet i att ön är beständig, avgränsad och på något sätt homogen och har en stolt historia. Det är dynamiken - både föränderligt och homogent. Det finns en öppenhet för integrering - de som integreras i samhället har med sig viktiga egenskaper som tas till vara.

Boende på Björkö är måna om det som finns här och varandra. Det finns nästan ingen vandalism, nästan inga stölder och många är beredda på att laga det som har gått sönder. Öns kultur har en stark grund och inger trygghet.

På Björkö finns en stark känsla av gemenskap. Här hejar man fortfarande på den person man möter. Det är något unikt och värt

att bevara. Har man inte bråttom så tar man sig gärna även en pratstund. Att se klungor av människor längs vägarna är här en vanlig syn. En naturlig mötesplats och "promenadmål" är hamnen. Här är öns hjärta.

Människor på Björkö är stolta över ön och dess historia och tar ansvar för att tillsammans verka för att vårda och utveckla ön. Det finns ett levande föreningsliv för alla åldrar varav många är generationsöverskridande föreningar vilket även medför ett naturligt umgänge mellan olika åldrar.

Björköbor uppskattar både havet och skogen. På Björkö har vi otroligt fina naturområden som används frekvent för alla typer av naturupplevelser. Vi har lövskog, granskog, ängar, gammelskog, blåsippdalar och vitsippestråk. Även många kulturhistoriska miljöer i form av betesmarker, bondgårdar och militäranläggningar. I århundranden har öbor njutit av naturrikedomen och genom att markera upp våra stigar har Björköbor nu gjort den upplevelsen tillgänglig för alla som vill komma hit och njuta. Det är lätt att bli integrerad i samhället för den som engagerar sig i föreningslivet eller på annat sätt visar att man vill vara med och bidra till positiva saker för ön eller boende. Det finns en stark "vi -känsla" som inflyttade snabbt också känner igen sig i och anammar. Tillsammans är vi starka och hjälpsamheten är stor.

2. Hur har vi kommit hit?

Orsaken till att "Björköandan" skapades är starkt förknippad med öns geografiskt avgränsade yta. Öbor har alltid varit utlämnade till att lita på varandra och att både ge och ta emot hjälp. Det har även varit så att ingenting serverats till Björköbor utan det har historiskt alltid varit drivande personer som sett till att allt från första telefonlinjen, matbutiker, skola och kyrkor till nutida restauranger, cykelbanor och turismverksamhet skapats.

Även det geografiska avståndet till "de sammanbyggda öarna" har bidragit till att Björköbor har haft behov av samarbete för att nå fram med sina kommunala behov.

Den enskilt största påverkan till "Björköandan" har varit att det från bilfärjans tillkomst 1967 fram till ca år 2010 nästan enbart varit återflyttande Björköbor som köpt lediga bostäder på Björkö. Befolkningstillväxten påbörjades då och har fortsatt. *Se bilaga 2.*

Tidigare öbor bosatte sig här, när det blev möjligt att arbetspendla, men även de som upplevt en eller flera somrar här.

Dessa Björköbor har haft med sig varsin partner och utökat familjen med flera barn som sedan i sin tur återflyttat till ön när de har velat bilda familj. På så sätt har ön växt kontinuerligt men med samma "kultur"/ Björköanda.

Att Björkö är en välkomnande ö även mot nyinflyttade och besökande tror vi beror på att befolkningen historiskt hämtat influenser från utlandet och andra kustnära orter under fisketurer.

Tidigt kom även "badgäster" med ångbåt till det lilla fiskarsamhället, där man trängde ihop sig eller flyttade in i källaren, för att bereda plats åt "herrskafolk". Många björköbor har fortsatt hyra ut boende till sommargäster som på så sätt lärt känna ön. Här har även funnits, och finns, flera vandrarhem.

Björkö erbjuder isolerat öliv i kombination med närhet till Sveriges näst största stad. Majoriteten av invånarna arbetar i Göteborg men är fast bosatta på Björkö. Det ger en härlig mix av intryck och energi.

Exempel på "Björköandan"

Stolt historia och framåtanda. Att ha gemensamma arbetsdagar i hamnen då det kommer 60 personer och arbetar tillsammans är nog lite unikt. Då träffas människor som kanske inte pratar med varandra annars. Träffas på en given tidpunkt och jobbar ihop med det som alla upplever som vårt gemensamma naturliga centrum - hamnen. De flesta björköbor är mycket måna om hamnen. Både dess historia som levande fiskehamn med många verksamheter kopplade till fisket men också som ett populärt semestermål. Det kommer mycket människor hit som besökare och många av oss uppskattar det, känner stolthet och vill att det ska vara trivsamt. Besökare upplever också hamnen och ön som ett levande samhälle och känner av den välkomnande attityden. Björkö har många småföretagare och en levande kreativ diskussion pågår ständigt. Det finns flera "fredagsfikaställen" där de som arbetar på ön träffas och blandas med pensionärer och yngre som är hemma. Företagare hjälps åt med många olika

arbeten, om något ska fixas så undersöker man om det går att fixa på ön i första hand. Om något behöver handlas så tittar vi först i Skeppshandeln innan vi åker till Biltema...

Här finns många föreningar och en stor erfarenhet av att både starta och driva föreningar och företag. Kanske Hamnföreningen är något slags ursprung till detta. Hamnen är ett helt unikt och mycket värdefullt område. Men den ägs inte av kommunen och inte heller av privata vinstintressen. Den ägs av hamnföreningens medlemmar. Den bildades som en arbetsgemenskap av fiskare och de verksamheter som hörde till fisket. Inte för att ge ekonomisk vinst till någon enskild utan som en gemenskap för att vara till hjälp för medlemmarna. Hamnen är ett "torg", där människor möts och kommunicerar. Vi tänker att det är helt naturligt och reflekterar inte över att det är ett hårt arbete - ett skapande som drivits under lång tid som gett oss hamnen. Hamnen utvecklas fortfarande och nu kanske i högre takt än någonsin men den är fortfarande ett naturligt och välkomnande centrum för oss som bor här och för besökare som trivs här. Hamnen är såklart något som "fått nya Björköbor att hitta till ön"

"Björköreglerna"/ trivselregler är väldigt speciella. Reglerna i sig kanske inte är så märkliga men just att dom finns & fanns tror vi är ganska unikt. Det är verkligen att sticka ut hakan att sätta upp förhållningsregler för ett samhälle och att skriva ner dom och sen skicka hem med barnen till deras föräldrar. *Se bilaga 1.*

3. Hur kan vi bevara "Björköandan"?

Av stor betydelse kommer vara f.d Björköbors möjlighet att återflytta till ön. Barnkullarna har varit stora ända sedan 80-talet och en stor andel önskar flytta tillbaka till Björkö nu. Många för att ge sina egna barn del av sin historia och Björköandan. De sista 10 åren har det dock hänt mycket på husprismarknaden på Björkö och konkurrensen om de få objekt som är till salu är stor. Risken är att flera av dessa ungdomar och unga familjer aldrig få möjlighet att återflytta om ingenting aktivt görs för att prioritera återflyttande. Många har stark koppling till ön genom släkt sedan flera hundra år bakåt och ön har en ytterst begränsad byggbar yta. Om kommunen vill undvika gentrifiering behöver dessa f.d kommuninvånare ges viss förtur till kommande bostäder.

När Samsmarkas 18 tomter såldes år 2002 fanns fortfarande kommunens tomtkö. Där prioriterades personer som antingen varit

forkbokförda minst 5 år av sitt liv i Öckerö kommun eller som arbetat i kommunen i 2 år. Detta resulterade i att 18 f.d Björköbor kunde flytta dit ihop med sina partners och det resulterade i över 35 barn i det området. Sedan 2002 har endast 2 hus sålts varav ett alldeles nyss. Vi är medvetna om att tomtkön inte längre existerar och att det inte är vanligt förekommande i andra kommuner heller med tomtkö. Vår kommun är dock unik i och med att vi har så begränsad yta och ligger så nära en storstad samt så unik kultur med fiske etc. Det finns därför stor anledning att återuppta möjligheten för att öppna upp för enklare återflyttning. Om nybyggda bostadsområden byggs i "lagom" takt och de blir blandade med både återflyttande och nyinflyttade så kommer Björköandan att kunna behållas och det blir inte ett "vi mot dom" utan snabb integration och långsiktighet.

Med "lagom" takt menar vi en takt där människor har möjlighet att känna sig välkomna och hemma En takt som påverkar nuvarande björköbor positivt genom att social integrering hunnits med. En takt där "Björköandan" getts utrymme att tillvaratas och i en takt som medger välkomnande.

Bilaga 1 : "Björköreglerna"

Bilaga 2: Graf visande befolkningstillväxten på Björkö mellan år 1967 och 2021